

Geachte dames en heren,

Vandaag herdenken wij de capitulatie van het Japanse Keizerrijk waardoor een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog. Voor velen van u is deze dag van grote betekenis. De datum 15 augustus maakt veel herinneringen los, herinneringen aan de verschrikkelijke kampen, aan de onmenselijke aanleg van de Birmaspoorlijn en aan de traumatische periode direct na de 15e augustus.

Mensen vertellen mij dat die herinneringen telkens weer opduiken, op onbewaakte ogenblikken, en dat ze nooit meer weggaan. Het zijn momenten van angst en verdriet.

Maar er zijn ook de herinneringen van vreugde en geluk, bijvoorbeeld vanwege het einde van de oorlog. Dat moment waarop de Nederlandse vlag werd gehesen in het kamp. Dat rood wit blauw van de lang verwachte vrede.

Angst en vreugde, verdriet en hoop. Het zijn zulke tegenstrijdige gevoelens. Maar ze liggen vaak zo dicht bij elkaar.

Verwarrend, dat was ook de overgang van Nederlands-Indië naar het latere Indonesië: voor de Indische Nederlanders en de KNIL-militairen, die hun geboorteland verloren.

Die tegenstrijdigheden maken het tot een traumatische periode voor velen.

Ik realiseer mij heel goed dat de geschiedschrijving van de overgang van voormalig Nederlands-Indië naar Indonesië een beladen onderwerp is. Een onderwerp waarbij gevoel en verstand om voorrang strijden. U heeft een hechte band met dat land, een band die nooit ophoudt te bestaan. Indonesië is voor u nooit een buitenland. Het zit altijd diep in uw hart.

De geschiedenis van dat land is zo nauw verbonden met uw eigen herinneringen. En met het verdriet vanwege de dood van geliefden.

Daarom zijn we hier bij elkaar. Om emoties te delen en er zo voor te zorgen dat al die persoonlijke herinneringen zich bundelen in een collectief geheugen.

De dichter Eddy Lie beschrijft in een gedicht hoe hij leeft in twee werelden en hoe hij probeert die twee te laten versmelten. Hij schrijft:

er loopt een lijn
vanuit het oosten
vanuit het westen
daar waar ze samenkomen
komen ze in mij
een ontmoeting
één zijn
van oost en west

Tot zover zijn gedicht.

Dames en heren,

Herdenking is ontmoeting. Niet alleen voor de overlevenden, maar ook voor de nabestaanden, en voor alle volgende generaties.

Jarenlang konden mensen er niet over spreken. Jarenlang was er geen gehoor voor de verhalen van mensen die de kampen hebben overleefd, voor de slachtoffers van het oorlogsgeweld aan de andere kant van de wereld. Jarenlang was de buitenwereld doof voor uw verhalen.

Willem Wilmink beschreef het in een klein gedichtje als volgt:

Als je weer eens hebt gedacht

aan de Gordel van Smaragd,
hou die zachtheid dan maar voor jezelf alleen.
Niemand vindt het interessant:
er ontstaat een glazen wand
tussen jou en al die mensen om je heen.

Willem Wilmink spreekt over de glazen wand, en die is er lang geweest.
Pas in 1970 was er de eerste officiële herdenking van de 15^{de} augustus.
De tweede officiële herdenking pas in 1980.

Ik hoop dat de Nederlandse samenleving die lakse houding zal weten om
te zetten in een warme, begripvolle en solidaire opstelling waarop u recht
heeft.

En ik hoop dat u de mensen kunt vinden met wie u uw herinneringen kunt
delen. Niet alleen vandaag, maar alle dagen dat het nodig is.